

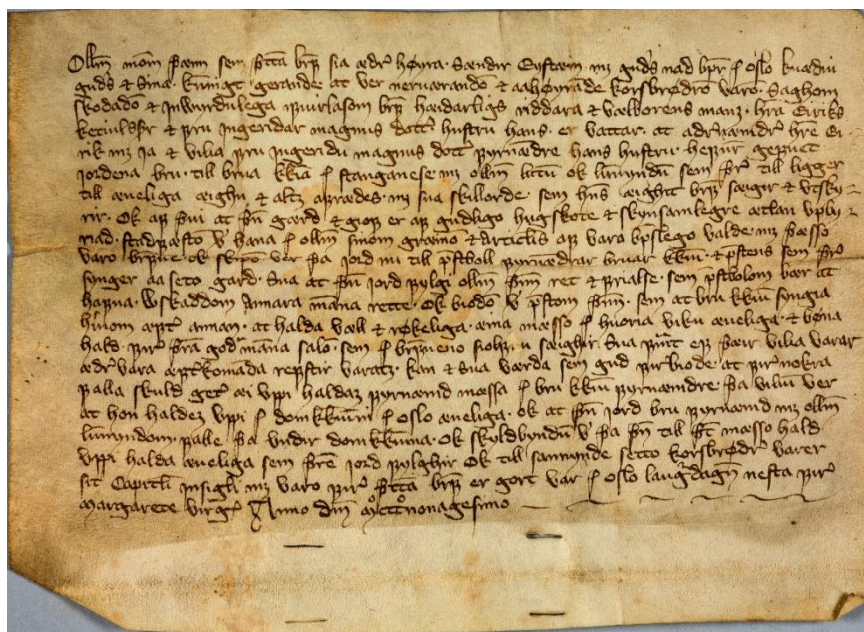
En bild berättar

BRO, Centrum i nuvarande Lysekil kommun
under ca 1000 år

I några artiklar skall Stångenäs hembygdsförening berätta om en del av byggnaderna som ses på bilden ovan. Bro, som var centrum i nuvarande Lysekil kommun under ca 1000 år, från vikingatid till en bra bit in på 1800-talet.

På 1300-talet levde Erik Kettilsson (Puke), riddare, riksråd, marsk, som synes med kopplingar ända in i den absoluta makten i dåtidens Sverige. Han var också innehavare av mängder med mark, bl.a. det som i dag är Bro prästgård. Genom biskopen i Oslos förmedling, (biskop Eysteinn), skänkte han detta landområde till Bro kyrka, med avsikt att tillförsäkra sig plats i paradiset. Som motprestation skulle prästen i Bro varenda söndag hålla mässa och i "evärderlig tid med bön för givarna av gården". Se nedan en fotokopia på biskop Eysteins dokument från den 16 juli 1390, och Sven Rydstrands översättning av detsamma.

Till vänster
fotokopian av
brevet från 1390.
Fotokopian finns
på hembygds-
föreningens
museum i
naturlig storlek.

Sven Rydstrands översättning av biskop Eysteins brev:

”Alle man, som detta brev se eller höra få, sänder Eystein, med Guds nåde biskop i Oslo, Guds och sin hälsning, vari intygas i närvaro av korsbröderna. som sågo och skådade inför liggande brev från hederlige riddare och välborne man, herr Erik Kettilsson och hans hustru fru Ingrid Magnusdotter, att förenämnde riddare med ja och vilja från sin hustru Ingrid haver givit jorden Bru till Brua kirkia i Stangenesse med allt vad därtill hör (med allom lutom og lyngningdom) till evärdelig ägo med de bestämmelser hans eget brev närmare tillkännager. Och som den gärd och given är av gudeliga tankar och iver framkallad, stadfästa vi uti allo hans vilja med detta vårt brev, att denna jord som prästbol skall tillhöra Brua kirkia och prästen, som där är sjungandes, som sätesgård, så att denna gården följer alla dem rätt till frälse, som prästbol här haver, utan intrång av annan. Och befalla vi de präster, som uti Brua kirkia sjunga, var efter annan, att väl och oruckeligen sin mäsas hålla varje vecka till evärdelig tid med bön för givarna av gården. Skulle så vara, att Gud förbjuder, att dessa mässor få hållas i Brua kirkia. då förordna vi, att mässorna hållas uppe i domkyrkan i Oslo för evärdeliga och att då den jorden i Bru tillfaller domkyrkan, och att där hållas de mässor och böner för donatorerna, som annars skulle ha hållits i Bru. Och till bevis härpå sätter alla korsbröderna var sitt sigill under detta brev, som gjort var i Oslo laugursdagen näst före Margareta virginis dag anno Domini MCCC nonagesimo (=1390 den 16 juli).”

Andra delen om Bro kyrkby.

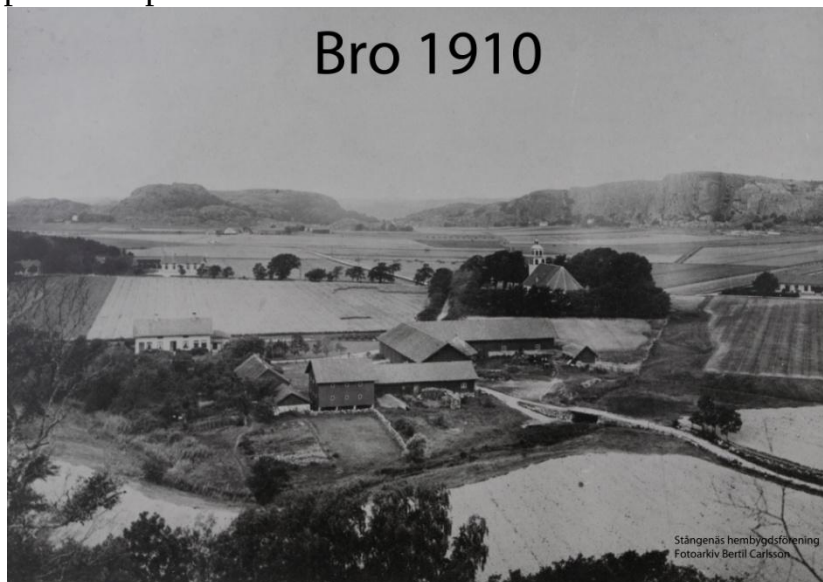
Stångenäs hembygdsförening, bildades 1963. Riksdagsman Ernst Staxäng, valdes till interimsordförande. Av Bro pastorat, erbjöds hembygdsföreningen, den gamla prästgården, byggd 1705, som museum, det var ett oerhört arbete som frivilliga och medlemmar, ställde upp med. Byggnaden hade använts av prästgårdsarrendatorn, som lager och upplag, för hans produkter.

Lantmäterikarta från 1698
Byggnaden snett ner till höger från kyrkan är prästgården före den som byggdes 1705.

Hembygdsföreningen förfogar över insidan av byggnaden, medan Bro pastorat, ansvarar för utsidan av museet. Den förste kyrkoherden som flyttade in där, var Bolivar Ljungman. Det var en prästbostad före strax intill där musset är, det är med på en karta från 1695. Kyrkoadjunkt Axel Emanuel Holmberg, var här under ca 2 års tid. Han skrev en del av Bohusläns historia där. När kyrkoherden ville tala med adjunkten, hade han en lång käpp, som han knackade med, på fönstret till A.E. Holmbergs kammare. Vid grävning i trädgården utanför museet, hittades flera stenar som utgjorde grunden till den gamla prästbostaden.

Den bostaden revs, när den nuvarande var byggd. Samtidigt byggde Sven Rydstrands farfar sitt hus, som stod färdigt 1878. Från den gamla prästbostaden köpte Peter Magnus Rydstrand, tre dörrar som han använde i sin bostad. Den är ju idag vår hembygdsgård. Så hembygds museet, fungerade som både hem och pastorsexpedition från 1705 till 1878.

Vy från öster uppe från Lunneberget. Här syns bl.a. nuvarande museum och dess jordkällare . Det dröjer ytterligare 13 år innan arrendebostaden byggs

Vy från söder. Här syns bl.a. statarlängan med sädesmagasin precis jämte. Längst till höger i bild ladugården som H D Hallbäck byggde.

År 2000, gjordes en stor renovering av hembygds museet invändigt. Alla inventarier, som gick att flytta, hämtades av Bohusläns museum i Uddevalla och kördes till de lokaler de hade, för rengöring och registrering. Samtidigt kom Anticimex till museet, och sprutade mot trämask. Antikvarierna Carl Casimir och Maria Lagerqvist gick genom museet och talade om, vad som skulle åtgärdas där. Rummet som idag är skolsal, blev lerklinat, av en man som Bohusläns museum, rekommenderade. Övrig renovering gjordes av frivilliga krafter. I stora salen bestod golvet av stenskvivor, som antogs ha kommit från Brobergskastalen, när den raserades. Över stenskvivorna lades ett trägolv. Det installerades avfuktare, för ett bättre klimat inomhus. På utsidan av museet dränerade pastoratet, och fyllde på med grus, samtidigt som det sattes in en

backventil, så att källaren, under museet skulle vara torr. På yttertaket ovanför en skrub, finns en takpanna av glas, ingen av de som kom från Bohusläns museum, hade sett något liknande.

När alla inventarier, var rengjorda och registrerade, ställde Lysekils kommun, en lägenhet på Sågvägen i Brastad till förfogande, så att där förvarades museets inventarier, till dess att de kom tillbaka till hembygdsmuseet. När museet var återinvigt, då bjöds några in, av den familj som hade varit sist bofasta där. De var barn till Anders och Agda Hermansson, Familjen hade två söner, när de flyttade in. Under de tio år, som de bodde där, föddes fem flickor. De bodde i ett rum och kök, det som ligger närmast nuvarande kyrkoherdebostaden. Anders Hermansson, var kusk och allt i allo, till kyrkoherde, H.D. Hallbäck.

Av bilderna till vänster framgår 2 saker:

1. Taket till jordkällaren är borta, men grundmuren är kvar.

2. Starlängan är hösten 1974 ännu inte riven.

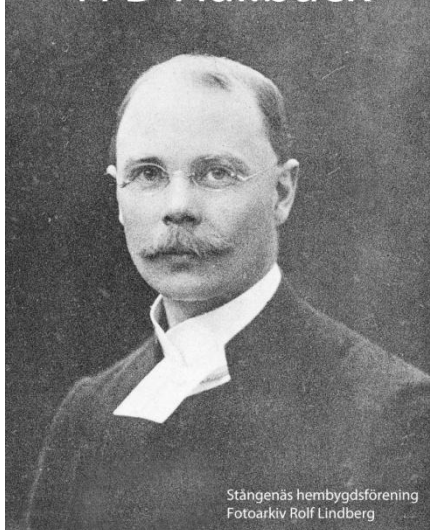
I lägenheten på motsatta sidan av museet, bodde en tant Gustava Karlsdotter, hon kom hit med Prosten Wetterbergs familj. Hon var ansvarig för mjölkningen och stod som lagårdsskötare.

Sven Fredrik Wetterberg

Stångenäs hembygdsförening Fotoarkiv Rolf Lindberg

H D Hallbäck

Stångenäs hembygdsförening
Fotoarkiv Rolf Lindberg

1:e november 1922, tillträdde Hallbäck, sin tjänst här, efter Sven Fredrik Wetterberg, som avlidit. H.D. Hallbäck, ville inte odla hela fastigheten, av prästgården. Han byggde en egen ladugård ca 75 meter, vid Broälven, åt Brodalens samhälle.

När det är barmark, syns rester av stenar där lagården legat. Hallbäck odlade endast, de åkrar som fanns mellan skolorna och prästgården. När Hallbäck slutade sin tjänst, rev han lagården och uppförde den på Vingårdstorpet, på Kleva, ute på Härnåset. Torpet hade han köpt tidigare. Det är många som kan berätta om den humor, som Hallbäck, hade. Hans barnbarn har berättat en del.

Pastoratet byggde 1923 en arrendatorsbostad, så att den övriga fastigheten kunde odlas.

På gamla foton syns det att en jordkällare, har legat bakom, museet. När den revs, vet vi inte (*). Det har också varit en statarlänga, vid vägen, som gick förbi lagården. Det var vägen mellan Vrångbäck och Sämstad. Det fanns möjligheter att åka färja över båda fjordarna. Det finns även foton, (se ovan), där ett magasin, som låg nära museet, rasade ihop under skördeperioden, det fanns folk inne på museet, när det hände, bl.a. Axel Blidberg och Sven Rydstrand, och folk ute på gården, men ingen människa kom till skada, det var Knut Axelsson, som var arrendator då. I dag ägs fastigheten sedan många år tillbaka av Lennart och Solveig Staxäng.

(*). Knut Axelssons son Henrik, har minnen av att i jordkällaren förvarades sågspån, och att trätaket revs någon gång mellan åren 1965 - 1974.

Inga Lisa Carlsson